

Siret Rutiku, *Über das Verhältnis des Dichterischen zum Religiösen am Beispiel der Lyrik Jochen Kleppers* (doktoritöö, Tartu 2000)

15. detsembril 2000 kaitsi Tartu Ülikooli germaani-romaani filoloogia osakonnas doktoritöö, mis ka teoloogidele võiks huvi pakkuda. Allakirjutanul oli rõõm ning au osaleda kaitsmisprotseduuris teise oponentina.

Siret Rutiku dissertatsiooni kitsamaks uurimisobjektiks on küll meil vähetuntud saksa kirjaniku Jochen Klepperi elu ja looming, ent laiemalt käsitleb see nn “kristliku kirjanduse” probleemi, mis teoloogidele korda võiks minna. Autor ei pretendeeri oma uurimuses absoluutsele teoloogilisele kompetentsusele, ometi on Siret Rutiku näol tegemist persooniga, kes juba kümne aasta vältel on sisse hinganud usuteaduskonna atmosfääri, ning kes ka oma uurimuses tõestab orienteerumist teoloogilises problemaatikas ja erialakirjanduses.

Uurimuse sissejuhatuses esitatakse väide, mille vaidlustamisega tegeleb terve järgnev käsitus, nimelt et nn “kristlik kirjandus” kirikliku õpetuse baasil on moodsal ajastul, st hiljemalt vararomantismist, kunstilise taseme poolest vältimatult alaväärtuslik: näib olevat võimatu, et “tunnistav kristlane” on samal ajal hea kirjanik.

1. peatükk käsitlebki loogilisel viisil “kristliku kirjanduse” probleemi teoreetilisest küljest. Siret Rutiku tõdeb kirjanduse ning teoloogia vastastikust usaldamatust, mis peamiselt on tuletatav mittemõistmisest ning teadmatusest. Teoloogid ja kirjanikud, *resp* kirjandusteadlased kõnelevad üksteisest mööda ning ei tunne kuigi hästi teise poole mängumaad. Sellega on sissejuhatuses esitatud väide vähemalt kaheldavaks muudetud, dissertant kutsub üles suuremale diferentseeritusele kasutatud mõistete osas ning pakub välja omapoolseid lahendusi. Edasises pöördub proua Rutiku konkreetse näite, saksa kirjaniku Jochen Klepperi elu ning loominguga juurde, et oma seisukohti põhjendada.

2. peatükis esitataksegi J. Klepperi elukäik, loomingu ülevaade ja historiograafiline kokkuvõte senisest uurimisest.

3. peatükk on pühendatud Klepperi tekstide analüüsile, peamiselt leiavad käsitlemist tema selgelt religioosset sõnumit esitavad luuletused.

Kokkuvõte tõdeb veel kord, et teoloogia ning kirjanduse vahekord on jätkuvalt kujundatud vastastikustest eelarvamustest, mis omakorda mõjutab “kristliku kirjanduse” produktiooni ja retseptsiooni. Teoloogia probleemiks peab dissertant pahatihti esindatud arvamust, nagu omataks eksimatut tõde. Kirjanduses või vastavalt kirjandusteaduses rõhutatase aga sageli kristluse kui maailmavaate ületatust ajaloos, selle anakronismi, vaevumata oma hinnangut argumenteerima. Mingile üksmeelele jõudmine sellistes tingimustes näib raske. Nimetatud vastuolu peegeldub dissertandi meelest ka Klepperi loomingu senises hindamises. Ometi usub uurimuse autor tõestanud olevat, et viimase puhul saab kõnelda õnnestunud sümbioosist: Jochen Klepper oli nii “tunnistav kristlane” kui suurepärase kunstnik.

Nagu näha, on sellel uurimisel mitmekordne väärtus: see avardab üheltpoolt lugeja üldkultuurilisi ja ajaloolisi teadmisi, teisalt võimaldab heita pilku filoloogilise süvaanalüüsi aladele, ning kolmandaks õhutab kaasa mõtlema religiooni ja ühiskonna vahekorrale kirjanduse vaatenurgast.

Me oleme teoloogidena harjunud teiste teadusalade suhtes seisukohta võtma. Vastaspoole kriitika meie oma tegemistele degradeerime sageli aga ebakompetentsena. Käsitletava uurimuse näol on aga tegemist suurepärase erandiga, ning selle lugemine võib kindlasti kaasa aidata ka meie teoloogilise tunnetuse süvenemisele.

Urmas Petti